Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1923 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2, § 6 mom. 3 och § 9 i lagen den 10 oktober 1913 (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 mars 1923 dagtecknad proposition, nr 186, vilken hänvisats till lagutskott och för behandling överlämnats till andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om ändrad lydelse av § 2, § 6 mom. 3 och § 9 i lagen den 10 oktober 1913 (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus.

I anledning av sagda proposition hava inom riksdagen väckts två motioner, en inom första kammaren, nr 206, av herrar *Ericson* i Oberga, *Andersson* i Eliantorp, *Johansson* i Friggeråker, *Svenson* i Eskhult och *Elisson* samt en inom andra kammaren, nr 288, av herrar *Andersson* i Grimbo, *Olsson* i Berg, *Pettersson* i Stäringe och *Gardell* med instämmande beträffande motionens syfte av herrar *Bäcklund* och *Billqvist*, i vilka båda motioner hemställts om avslag å berörda proposition i vad densamma avser här nedan angivna ändring i § 6 mom. 3 i omförmälda lag.

Enligt överenskommelse mellan andra lagutskottet och jordbruksutskottet har ifrågavarande proposition med tillhörande motioner hänskjutits till behandling i sammansatt andra lag- och jordbruksutskott.

Förevarande proposition avser ändringar i två olika avseenden i lagen angående köttbesiktning och slakthus. Den ena av dessa ändrin-

gar, vilken hänför sig till § 6 mom. 3 i lagen, har till syfte, att köttbesiktning, som i vederbörlig ordning verkställts inom samhälle utan s. k. organtvång, ej skall äga giltighet inom samhällen, där dylikt tvång införts. Den andra ändringen, som hänför sig till § 2 i lagen, avser att utsträcka det i nämnda paragraf stadgade förbudet att inom samhälle med köttbesiktningstvång saluhålla eller vidtaga annan därmed i paragrafen likställd åtgärd beträffande ostämplat, till människoföda avsett, färskt, rått kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst till att gälla jämväl förvaring av sådant kött å allmän saluplats, i salubod med tillhörande lägenheter, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning till avsalu av matvaror.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för dels de i propositionen föreslagna lagändringarna och dels motionerna, får utskottet, i den mån ej redogörelse därför lämnas här nedan, hänvisa till propositionen respektive motionerna. Motiveringen i de båda motionerna är väsentligen lika lydande, utom därutinnan att i herr Ericsons i Oberga m. fl.:s motion särskilt framhållits, att en mera omfattande övergång från hemslakt till slaktning vid offentliga slakthus och därmed likställda slakteriinrättningar måste medföra en fördyring av varan, enär fraktkostnaderna för levande djur vore betydligt högre än för slaktat kött, vartill komme, att blodet i allmänhet förfores vid slakteriinrättningarna och ej såsom vid hemslakt tillvaratoges för användning inom hushållen.

Till stöd för motionerna har åberopats en vid desamma i avskrift fogad skrivelse, som föreståndarna för Stockholms stads tvänne köttbesiktningsbyråer jämte två vid desamma anställda besiktningsveterinärer den 3 april 1922 avlåtit till slakthus- och saluhallsstyrelsen i Stockholm och däri nämnda befattningshavare, under åberopande av de nackdelar ur hygienisk, ekonomisk och praktisk synpunkt, som visat sig förbundna med organtvångets tillämpning i Stockholm, anhållit, att styrelsen måtte taga i övervägande lämpligheten av att organtvånget därstädes upphörde att gälla. Berörda skrivelse har fogats såsom bilaga vid detta utlåtande.

Förslaget om ändring av § 6 mom. 3 i slakthuslagen.

Gällande bestämmelser m. m.

Vad först angår förslaget om ändring av § 6 mom. 3 i slakthuslagen i syfte att på förut angivna sätt inskränka giltigheten av köttbesiktning, som verkställts i samhälle utan organtvång, torde till en början en redogörelse för hithörande, nu gällande bestämmelser böra lämnas.

Enligt § 2 i slakthuslagen må på vissa villkor för stad eller annat samhälle, där hälsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gälla, eller för visst område av stad eller sådant samhälle

på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande kommunalmyndighet s. k. köttbesiktningstvång stadgas av vederbörande länsstyrelse. Dylikt tvång innebär, att inom ifrågavarande område färskt, rått kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som är avsett till människoföda, ej må saluhållas eller utbjudas samt ej heller användas vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av vara, som är avsedd för försäljning till människoföda, därest ej köttet efter förutgången undersökning av besiktningsman är försett med viss i lagen omförmäld stämpel.

Rörande dylik undersökning hava närmare bestämmelser meddelats i kungörelse den 10 oktober 1913 (nr 240) med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling av kött m. m. enligt nyssnämnda lag. I § 3 mom. 1 av denna kungörelse stadgas, att då kött i vanlig bemärkelse förelägges till besiktning å köttbesiktningsbyrå, till köttet hörande bröst- eller bukhinna eller lymfkörtel samt njure och ben ej få vara borttagna. För vissa orter med köttbesiktningstvång gäller emellertid, att köttet vid besiktningen skall vara åtföljt jämväl av vissa andra organ eller delar av djurkroppen än nyss sagts. Enligt § 3 mom. 2 i samma kungörelse äger nämligen Kungl. Maj:t på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande kommunalmyndighet i samhälle med köttbesiktningstvång föreskriva, att för samhället skall gälla organtvång, innebärande att vid föreläggande till besiktning av kött i vanlig bemärkelse lungor, hjärta och lever samt, beträffande kött av kor, även juver jämte till dessa organ hörande lymfkörtlar skola åtfölja köttet organiskt förenade med detsamma samt att därjämte kött av svin och häst skall åtföljas av huvud och kött av större nötkreatur än kalv av underkäkar med tuggmuskler. För kött, som vid besiktning åtföljts av nu nämnda delar av djurkroppen, skall enligt § 10 i kungörelsen komma till användning stämpel med annan färg än den för annat besiktigat kött begagnade och med tillägg i stämpeln efter ordet »Kontroll» av uttrycket »med organ».

Enligt vad av propositionen framgår finnes *köttbesiktningstvång* i förening *med organtvång* för närvarande föreskrivet beträffande *27 städer och andra samhällen* inom landet, nämligen Arlöv, Båstad, Eskilstuna, Eslöv, Falkenberg, Göteborg, Hallsberg, Halmstad, Hälsingborg, Hörby, Karlskrona, Kristianstad, Kungsbacka, Landskrona, Lidköping, Lund, Löberöd, Malmö, Norrköping, Nyköping, Stockholm, Trälleborg, Uddevalla, Varberg, Västervik, Ystad och Ängelholm, under det att *köttbesiktningstvång utan organtvång* gäller *i* följande *25 samhällen*, nämligen Alingsås,

Borensberg, Eksjö, Höör, Karlshamn, Kisa, Linköping, Ljungby, Mjölby, Motala, Norrtälje, Oskarshamn, Ronneby, Skövde, Sundsvall, Söderköping, Sölvesborg, Tranås, Umeå, Valdemarsvik, Vaxholm, Vimmerby, Västerås, Åtvidaberg och Östersund.

Vidare må erinras, att inom landet finnas *dels* 8 *offentliga slakthus*, belägna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Eskilstuna, Linköping, Karlskrona, Hälsingborg och Norrköping, och *dels* inemot ett 30-tal *under offentlig kontroll stående exportslakterier*, samt att organbesiktning finnes föreskriven beträffande de djur, som nedslaktas i sagda slakteriinrättningar.

Jämlikt den för år 1921 avgivna berättelsen angående det civila veterinärväsendet i riket utgjorde för nämnda år, i avrundade hundratal, antalet

	Stor-boskap	Kalvar	Får och getter	Svin	Hästar
vid *offentliga slakthus* slaktade och besiktade.....	118,000	65,700	46,700	136,300	4,800
i *exportslakterier* slaktade och besiktigade	13,700	15,400	14,200	304,300	1,200
å *köttbesiktningsbyråer med organtvång* besiktigade ..	30,400	177,900	132,300	81,100	3,700
å *köttbesiktningsbyråer utan organtvång* besiktigade...	24,700	83,200	79,800	67,000	3,200

Till belysning av huru de olika källorna för köttillförseln kunna ställa sig i samhällen med köttbesiktningstvång meddelas ur tillgängliga uppgifter för Stockholms stads vidkommande, att av hela antalet djurkroppar kommo åren 1918, 1919 och 1920 från därvarande slakthus respektive 25,75, 15,33 och 14,54 %, från därvarande köttbesiktningsbyråer respektive 56,69, 49,85 och 44,85 % samt från besiktningsbyråer i landsorten respektive 17,56, 34,82 och 40,61 %.

Beträffande giltigheten av verkställd köttbesiktning utanför det samhälle, där den verkställts, stadgas i § 6 mom. 3 av slakthuslagen, att, därest kött undergått besiktning inom samhälle med köttbesiktningstvång och försetts med föreskriven stämpel om godkännande, köttet sedermera må utan förnyad besiktning och stämpling saluhållas, utbjudas eller användas till människoföda inom annat samhälle med köttbesiktningstvång. Härvid är utan betydelse, huruvida den i förstnämnda samhälle verkställda besiktningen och stämplingen skett enligt samma föreskrifter, som härutinnan gälla för det senare samhället. Har besiktningen verkställts utan tillämpning av bestämmelserna om organtvång, men dylikt tvång stadgats för det senare samhället, må köttet det oaktat utan undergående av ny besiktning saluhållas, utbjudas eller användas till människoföda inom detta samhälle.

Historik. 1897 års slakthuslag.

Den ståndpunkt, som nu gällande slakthuslag sålunda intager med avseende å frågan om köttbesiktnings giltighet utanför det samhälle, där den verkställts, eller att kött, som i föreskriven ordning besiktigats och stämplats, sedermera utan ny sådan besiktning och stämpling kan saluhållas eller utbjudas å varje annan ort, där obligatorisk köttbesiktning införts, återfinnes redan i lagen den 22 december 1897 angående köttbesiktning och slakthus.

Enligt kungörelse den 31 december 1897 med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling av kött enligt nyssnämnda lag skulle vid besiktning i allmänhet ej företes till köttet hörande inre organ förutom njurarna, men kunde Kungl. Maj:t på framställning av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga för viss stad stadga tillägg till de i kungörelsen härutinnan meddelade föreskrifter. Med tillämpning av sistnämnda bestämmelse föreskrev ock Kungl. Maj:t, att i vissa städer organtvång skulle gälla vid besiktning av kött.

1913 års förslag till slakthuslag.

I det förslag till ny lag angående köttbesiktning och slakthus, som Kungl. Maj:t förelade 1913 års riksdag, ifrågasattes ej någon ändring i den enligt 1897 års lag härutinnan gällande ordning. Förslaget innehöll enahanda bestämmelse i detta avseende som den i § 6 mom. 3 av 1913 års lag inrymda.

Motioner vid 1913 års riksdag: a) av herrar Östberg och friherre Palmstierna.

Med anledning av nämnda bestämmelse i förslaget väcktes vid 1913 års riksdag tvänne motioner, en i första kammaren, nr 140, av herr Johan Östberg och en i andra kammaren, nr 327, av friherre Erik Palmstierna, däri hemställdes, att åt sagda bestämmelse måtte givas en sådan ändrad avfattning, att kött, som i vederbörlig ordning besiktigats och stämplats inom samhälle med köttbesiktningstvång, skulle utan förnyad besiktning och stämpling få saluhållas, utbjudas eller användas till människoföda inom annat samhälle med dylikt tvång, allenast för så vitt inom det förra samhället vore gällande enahanda bestämmelser för besiktning av kött som inom det senare.

Till stöd för dessa motioner anfördes, bland annat, att det ur patologisk-anatomisk synpunkt vore omöjligt att utan tillgång till vissa inre organ, lungor, hjärta, lever, juver och njurar, ställa en säker sjukdomsdiagnos och således även att ur köttbedömningssynpunkt bestämt yttra sig med hänsyn till köttets hygieniska beskaffenhet eller huruvida det vore tjänligt till människoföda eller icke. Det vore ej annat än en gärd av rättvisa, att det samhälle, som i avsikt att bereda sina invånare tillgång på en möjligast sund köttföda införde mera effektiva bestämmelser för den obligatoriska köttbesiktningens utövande än ett annat samhälle, borde tillerkännas rättighet att icke behöva godkänna andra stämplar än sådana, som härstammade från samhällen, där enahanda bestämmelser för besikt-

ningen införts. Då även stämplar från med sämre, icke sakkunnigt ordnat kontrollsystem utrustade städer finge godtagas, måste givetvis ändamålet med den noggrannare kontrollen anses vara förfelat. Också hade icke få fall inträffat, då olägenheter av detta system gjort sig gällande.

I avgivet utlåtande över motionerna anförde lagutskottet:

Utskottet hade icke ansett sig kunna förorda en sådan föreskrift, som den i motionerna ifrågasatta, genom vilken, för såvitt gällde platser med organtvång, införseln och försäljningen av kött från andra platser skulle underkastas mycket stora svårigheter, ja så gott som omöjliggöras, med mindre även dessa platser underkastades organtvång. Vad i motionerna anförts om de olägenheter, som skulle vara förbundna med den gällande lagstiftningen på detta område, i vilken i den vid riksdagen framlagda propositionen med förslag till ny slakthuslag icke föresloges någon ändring, syntes utskottet icke innebära skäl att införa inskränkningar av i motionerna ifrågasatt slag.

I enlighet med vad utskottet sålunda anfört hemställde utskottet om avslag å motionerna, och blev denna hemställan bifallen av båda kamrarna, av första kammaren efter votering med 90 röster mot 45.

b) av herr Olsson i Berg m. fl.

Förutom nu angivna två motioner väcktes vid 1913 års riksdag ytterligare en motion, nr 341 i andra kammaren, av herr Olsson i Berg m. fl., vilken berörde frågan om organtvång. I denna motion hemställdes, att i slakthuslagen måtte intagas sådana bestämmelser, att organtvång ej finge tillämpas vid köttbesiktning. Såsom skäl för denna hemställan anfördes huvudsakligen, att organtvång enligt vunnen erfarenhet visat sig fullkomligt onödigt samt att detsamma vore i hög grad betungande för köttproducenterna och genom att inverka menligt på köttillförseln jämväl fördyrade köttpriset för konsumenterna.

Lagutskottet yttrade beträffande sistnämnda motion bland annat:

Det läte sig visserligen enligt utskottets uppfattning icke förneka, att ett allmänt införande av organtvång vid köttbesiktning vore ägnat att för djurproducenterna, i synnerhet inom orter på längre avstånd från samhällen med köttbesiktningstvång, medföra avsevärda olägenheter genom oförmånlig inverkan på avsättningsförhållandena, ävensom på möjligheten för dem att på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt själva tillgodogöra sig ifrågavarande delar av djurkroppen. Utskottet hade dock icke ansett lämpligt att i lagen införa förbud mot stadgande av organtvång. Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innefattade i detta hänseende icke någon ändring i dittills gällande ordning, enligt vilken det ankomme på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om besiktning av kött, varvid Kungl. Maj:t även kunde föreskriva organtvång. Den utredning, som förebragts, gåve icke, enligt utskottets mening, tillfyllestgörande skäl att härutinnan gå ifrån vad då gällde. Det hade inom utskottet ifrågasatts, att man borde åtminstone så till vida gå motionärerna till mötes, att organtvång icke skulle få i något fall tillämpas vid besiktning av kött av svin och till äventyrs andra smärre djur av

i lagen uppräknade slag. Och utskottet hade för sin del funnit mycket starka skäl föreligga för den uppfattningen, att en allmän tillämpning av organtvång på kött av särskilt förstnämnda slag av djur skulle för lantbefolkningen medföra avsevärda olägenheter. Men utskottet hade dock icke ansett sig kunna på den föreliggande utredningen föreslå införande i lagen av en bestämmelse om förbud mot stadgande av organtvång för detta fall. Det torde emellertid böra förväntas, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av de närmare föreskrifter i förevarande avseende, som det ankomme på Kungl. Maj:t att meddela, toge denna fråga i noggrant övervägande och därvid, så långt ske kunde, tillmötesginge de av motionärerna uttalade önskemålen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde lagutskottet om avslag å motionen; och blev denna hemställan jämte utskottets därför anförda motivering av riksdagen godkänd.

Utskottets yttrande.

Såsom av motiveringen till förevarande proposition framgår grundas den däri föreslagna ändringen av § 6 mom. 3 i slakthuslagen beträffande köttbesiktnings giltighet utanför det samhälle, där den verkställts, på den uppfattningen, att en verkligt tillförlitlig undersökning av kött i uppslaktat tillstånd ej kan äga rum utan att tillfälle därvid gives att samtidigt med köttet undersöka vissa till detsamma hörande organ, samt att såsom följd härav samhällen med genomförd köttbesiktning i förening med organtvång böra hava anspråk på att allt kött, som där saluhålles för konsumtion, skall vara organbesiktigat.

Även om organtvånget vilar på den teoretiskt riktiga förutsättningen, att besiktningsmannens möjligheter att bedöma köttets lämplighet till människoföda äro större, därest de ifrågavarande organen åtfölja köttet än om så ej är fallet, föreligger ej samstämmighet, varken om denna större möjlighet giver så mycket ökad trygghet i berörda hänseende, att kravet därpå bör vidhållas, eller huruvida vid den praktiska tillämpningen icke andra olägenheter framträda, som uppväga de beräknade hygieniska fördelarna av organtvånget. Utskottet får i detta avseende hänvisa till förut omförmälda, vid utskottets utlåtande såsom bilaga fogade skrivelse från vissa befattningshavare vid Stockholms stads köttbesiktningsbyråer, däri på anförda skäl göres gällande, att, såvitt erfarenheten vid nämnda byråer givit vid handen, ett upphävande av organtvånget i Stockholm ej skulle medföra större fara för saluförande därstädes av hälsovådligt kött än den, som med genomfört organtvång där redan nu finnes. Då de personer, som undertecknat sagda skrivelse, måste anses representera ett betydande mått av erfarenhet och sakkunskap på förevarande speciella område, har utskottet ej kunnat undgå att fästa avseende vid de däri gjorda uttalandena. Innehållet i samma skrivelse i förening med vad

inför utskottet från sakkunnigt håll meddelats synes utskottet giva vid handen, att den större utsikten att undgå saluförandet av hälsovådligt kött, som skulle vinnas genom organtvånget, är ringa eller ingen, att sådana fall ej kunnat påvisas, då frånvaron av organ vid besiktningen medfört godkännande av hälsovådligt kött, samt att allmänheten icke synts föredraga organbesiktigat kött framför sådant som besiktigats utan organ. Jämväl har framförts, att besiktningen med organ, särskilt sommartiden, medfört, att dessa ofta varit skämda eller så nära gränsen därtill, att deras utnyttjande till människoföda icke kunnat ske, medan de vintertiden allmänt varit så frusna, att en nöjaktig undersökning av dem ej kunnat komma i fråga, samt att för övrigt en så ingående prövning av organen, som vore erforderlig för att vinna trygghet mot exempelvis tuberkulos, icke läte sig i praktiken genomföras. Vidare har framhållits, att i vissa fall en viktig förutsättning vid köttkontrollen vore, att möjlighet till bakteriologisk undersökning av det för besiktning företedda köttet förefunnes, samt att tillfälle numera vore berett alla köttbesiktningsbyråer i landet att kostnadsfritt få dylik undersökning utförd å statens veterinärbakteriologiska anstalt i Stockholm.

Om det hygieniska värdet av organtvångets tillämpning sålunda är omtvistat, torde det emellertid vara obestridligt, att berörda tillämpning är förenad med avsevärda olägenheter för landets köttproducenter, särskilt inom orter på längre avstånd från samhällen med organtvång. Risken är särskilt under den varma årstiden stor för köttproducenterna, att organen under transporten förskämmas eller eljest på grund av svårigheten att vinna snabb avsättning förfaras till ingen nytta eller försäljas till underpris. Härigenom förhindras ock organens användande i producentens eget hushåll, vilket särskilt för de mindre producenterna medför en kännbar olägenhet. Den lindring av organtvånget, som departementschefen i propositionens motivering ställt i utsikt, torde ej i någon större grad medföra minskning i nu angivna olägenheter.

I detta sammanhang synes böra erinras därom, att i Norge, där transportförhållanden och övriga lokala betingelser äro i stort sett likartade med vårt eget lands, organtvång ej någonstädes torde hava införts, ehuru obligatorisk köttbesiktning stadgats för alla samhällen över 4,000 invånare.

På grund av vad sålunda anförts finner sig utskottet böra avstyrka bifall till den kungliga propositionen i den nu omhandlade delen.

Förslaget om ändring av §§ 2 och 9 i slakthuslagen.

Beträffande därefter den i propositionen föreslagna ändringen av § 2 i lagen, avseende, såsom nämnt, stadgande av förbud mot förvaring å allmän saluplats och vissa därmed likställda platser inom samhälle med

köttbesiktningstvång av sådant ostämplat kött, som ej därstädes må saluhållas eller användas på därmed i paragrafen likställt sätt, finner utskottet, i likhet med departementschefen, den i ärendet förebragta utredningen ådagalägga behovet av en dylik ändring, vilken i sin ordning nödvändiggör en mindre jämkning i ordalagen till § 9. Vid granskning av förslaget i nu förevarande del har utskottet emellertid funnit uttrycket salubod med därtill hörande lägenheter lämpligen böra utbytas mot salubod med därmed i omedelbart samband varande lagerrum. *Utskottets yttrande.*

Därest ändringarna i lagen inskränkas till att avse allenast stadgande av sådant förbud, som ovan sagts, synes tiden för ändringarnas ikraftträdande ej böra uppskjutas till den i propositionen föreslagna dagen, den 1 januari 1924, utan bestämmas efter de i detta avseende gällande allmänna reglerna.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med tillkännagivande att det i förevarande proposition framlagda lagförslaget icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, i anledning av sagda proposition samt de i ämnet väckta motionerna för sin del antaga följande förslag till

(*Kungl. Maj:ts förslag.*) (*Utskottets förslag.*)

Lag om ändrad lydelse av § 2, § 6 mom. 3 och § 9 i lagen den 10 oktober 1913 (nr 239) angående köttbesiktning och slakthus.

Härigenom förordnas, att § 2, § 6 mom. 3 och § 9 i lagen den 10 oktober 1913 angående köttbesiktning och slakthus skola, § 9 i nedan angivna del, hava följande ändrade lydelse:

§ 2.

Mom. 1. Köttbesiktningstvång innefattar förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt, rått kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst eller använda dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av

§ 2.

Mom. 1. Köttbesiktningstvång innefattar förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda avsett färskt, rått kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst eller använda dylikt kött vid beredning av föda för utspisning å offentligt spisningsställe eller av

(Kungl. Maj:ts förslag.)

vara, avsedd för försäljning till människoföda, eller förvara sådant kött å allmän saluplats, i salubod med *därtill hörande lägenheter*, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning till avsalu av matvaror, därest köttet icke är, efter undersökning av besiktningsman, försett med stämpel *i enlighet med bestämmelserna i § 6.*

(Utskottets förslag.)

vara, avsedd för försäljning till människoföda, eller förvara sådant kött å allmän saluplats, i salubod med *därmed i omedelbart samband varande lagerrum*, å offentligt spisningsställe eller i lokal för tillverkning till avsalu av matvaror, därest köttet icke är, efter undersökning av besiktningsman, försett med stämpel, *som omförmäles i denna lag.*

Mom. 2. Köttbesiktningstvång må för stad eller annat samhälle, där hälsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gälla, eller visst område av stad eller sådant samhälle på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande kommunalmyndighet av Konungens befallningshavande stadgas, under villkor att genom samhällets försorg och på dess bekostnad anställes nödigt antal besiktningsmän och vidtagas de övriga åtgärder, som erfordras för att köttbesiktning inom ifrågavarande område må kunna äga rum utan större vare sig tidsutdräkt eller annan olägenhet; börande förslag, innehållande nödiga bestämmelser i dessa avseenden, fogas vid berörda framställning om införande av köttbesiktningstvång och av Konungens befallningshavande prövas i sammanhang med densamma.

Enahanda förfarande iakttages i fråga om ändring av sådant stadgande; och må, på framställning av stadsfullmäktige eller däremot svarande kommunalmyndighet om upphävande av infört köttbesiktningstvång, föreskrift om tvångets upphörande meddelas av Konungens befallningshavande, som jämväl äger att, därest i denna lag för rätt till köttbesiktningstvång bestämda villkor icke behörigen uppfyllas samt rättelse därutinnan, efter av Konungens befallningshavande därom gjord erinran, icke inom föresatt tid visas vara vidtagen, förklara förut meddelat stadgande om införande av köttbesiktningstvång icke vara vidare gällande.

§ 6.

Mom. 3. Har kött blivit efter besiktning, anställd enligt denna lag, försett med stämpel, som ovan sägs, må detsamma utan förnyad sådan besiktning och stämpling

§ 6.

Mom. 3. Har kött blivit efter besiktning, anställd enligt denna lag, försett med stämpel, som ovan sägs, må detsamma utan förnyad sådan besiktning och stämpling

(Kungl. Maj:ts förslag.)	*(Utskottets förslag.)*
saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i § 2 omförmäles, inom annat samhälle med köttbesiktningstvång, *såvida besiktningen och stämplingen skett vid slakt i offentligt slakthus eller eljest med tillämpning av enahanda föreskrifter, som gälla angående besiktning och stämpling av kött inom sistnämnda samhälle.*	saluhållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i § 2 omförmäles, inom annat samhälle med köttbesiktningstvång.

§ 9.

Utan hinder — — — ur riket.

Ej heller — — — (exportslakteri).

Jämväl må Konungen utan hinder av lagens bestämmelser medgiva, att såväl kött av kreatur, slaktat i exportslakteri vare sig i stad eller på landet, som ock kött av kreatur, slaktat i annan, utom stad belägen och på av Konungen fastställda villkor under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning, må efter besiktning och stämpling, som av Konungen föreskrives, till salu hållas, utbjudas, användas eller förvaras, såsom i § 2 omförmäles, jämväl inom samhälle med köttbesiktningstvång.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1924.

Stockholm den 17 maj 1923.

På sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén*, greve *Spens*, *Schedin*, *Sederholm*, *Nils Persson*, *Ingeström* och *Gabrielsson;*

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Tånga, *Magnusson* i Kalmar, *Karlsson* i Gasabäck, *Svensson* i Skönsberg, *Sundling**, *Olsson* i Broberg*, *Hedlund* i Östersund* och *Andersson* i Grimbo.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Bror Petrén*, vilken ansett, att utskottets utlåtande *i fråga om förslaget om ändring av § 6 mom. 3 i slakthuslagen* bort från och med kantrubriken »Utskottets yttrande» hava följande lydelse:

Såsom av den föregående redogörelsen framgår har det spörsmål, som innefattas i det förslag till ändring i slakthuslagen, varom nu är fråga, tidigare varit föremål för riksdagens prövning på grund av därom väckt motion vid tillkomsten av nu gällande 1913 års lag i ämnet. Då frågan nu genom förevarande proposition förelagts riksdagen, har den lösryckts från andra i samband med densamma framställda, å Kungl. Maj:ts prövning ännu beroende förslag till delvis genomgripande ändringar i nämnda lag, däribland om genomförande av obligatoriskt organtvång för alla samhällen, i vilka köttbesiktningstvång är gällande. Medicinalstyrelsen har förklarat sig giva sin anslutning till sistberörda av styrelserna för landets offentliga slakthus väckta samt av ett antal av medicinalstyrelsen särskilt tillkallade sakkunniga enhälligt tillstyrkta förslag med det förbehåll dock att det, enligt styrelsens mening, icke torde böra anses uteslutet, att i ett eller annat fall undantag från ett dylikt stadgande om obligatoriskt organtvång kunde bliva erforderligt. Samtidigt har emellertid medicinalstyrelsen förklarat sig ej vilja motsätta sig en inskränkning i organtvånget i överensstämmelse med ett av de sakkunniga därom framställt förslag, syftande till att undanröja de olägenheter, som angivits vara förbundna med organtvånget i dess nu tillämpade form. Enligt samma förslag, till vilket även vederbörande departementschef givit sin anslutning, skulle vid föreläggande av kött till besiktning i samhälle med organtvång köttet vara åtföljt, förutom av njurar, allenast av lungor, hjärta och lever samt kött av svin dessutom av huvud i naturligt samband med köttet.

Av propositionen framgår, att anledningen till att den nu ifrågasatta ändringen av § 6 mom. 3 i slakthuslagen av medicinalstyrelsen förordats samtidigt med att genomförande av obligatoriskt organtvång för alla samhällen med köttbesiktningstvång av styrelsen påyrkats är den, att för de ovan berörda tänkbara fall, då undantag från ett stadgande om obligatoriskt organtvång kunde visa sig behövligt, bestämmelse erfordrades, huruvida i samhälle med organtvång saluhållande och därmed i slakthuslagen likställda åtgärder beträffande ej organbesiktigat kött borde tillåtas eller ej.

Det nära samband, i vilket sistnämnda spörsmål står till andra av vederbörande högsta fackliga myndighet samtidigt framförda förslag till

ändringar i slakthuslagen, synes utskottet giva stöd för den uppfattningen, att samma spörsmål lämpligen icke bör till prövning upptagas, innan ståndpunktstagande skett till de andra därmed sammanhängande ändringsförslagen. Då granskningen av dessa senare förslag ej hunnit slutföras inom utgången av propositionstiden till innevarande riksdag, anser utskottet, utan att i ärendets nuvarande skick närmare uttala sig om det särskilda spörsmål, som innefattas i förslaget till ändring av det nu ifrågavarande lagrummet, sig ej kunna tillstyrka propositionen i denna del.

2) av herrar *Nils Persson*, *Nilsson* i Tånga, *Magnusson* i Kalmar och *Svensson* i Skönsberg.

Bilaga.

Avskrift.

Till Slakthus- och saluhallsstyrelsen, Stockholm.

Undertecknade få vördsamt anhålla, att styrelsen ville taga i övervägande lämpligheten av att förordningen om s. k. organtvång vid köttbesiktningen i Stockholm upphörde att gälla.

Att organtvånget vilar på teoretiskt riktiga principer, äro vi de första att erkänna. Flera omständigheter, som tyckas vara ofrånkomliga vid den praktiska tillämpningen av detsamma här i Stockholm (lösa organ, organ saknas, lymfkörtlar bortskurna, frusna organ m. m.), minska redan dess värde, och stämpeln »kontroll med organ, Stockholm» lämnar ej alltid den garanti, som den är avsedd att giva. Enligt vår åsikt är dessutom organtvånget förenat med så stora hygieniska, ekonomiska och praktiska nackdelar, att dessa mer än väl uppväga ett eventuellt större hygieniskt värde av besiktning med organtvång jämfört med besiktning utan organ.

Det är särskilt vid tuberkulos, nötkreatursdynt och blodförgiftning (septikämi) som organtvångets fördelar framträda, och vilja vi i korthet beröra besiktningsarbetet och besiktningsresultatet med avseende på dessa sjukdomar.

Tuberkuloskontrollen går f. n. ut på att höggradigt avmagrade kött med tuberkulos samt tuberkulösa organ och lymfkörtlar kasseras, att tuberkulösa förändringar å serösa hinnor, i ben och leder m. m. bortrensas, samt att kött som visar tecken på tuberkulös septikämi steriliseras. Vid besiktning utan organ skall veterinären enligt medicinalstyrelsens kungörelse med köttbedömningsföreskrifter av den 21 november 1913 mera ingående undersöka själva köttet med dess lymfkörtlar. Bedömningsföreskrifterna äro då så avfattade, att endast ett ytterligt fåtal kött kan tänkas utan vidare gå till konsumtion, medan de, om organen varit med, givit ett annat besiktningsresultat och först bort steriliseras.

Ympningsförsök som utförts från kött visande tecken på tuberkulös septikämi hava dock i övervägande antal fall givit negativt resultat. När man därtill vet, att organtvånget f. n. möjliggör, att tuberkulöst förändrade organ (vintertiden) och av tuberkulösa organ förorenade kött komma ut i handeln, torde faran för tuberkulös smitta genom kött, besiktigat och stämplat vid Stockholms köttbesikt-

ningsbyråer, sedan organtvånget eventuellt upphävts ej växa, utan bliva lika minimal som den är för närvarande.

Dyntbesiktningens (nötdynt) värde för närvarande minskas i rätt så hög grad genom svårigheten, dels att rätt sammanpara huvud och kött då det kanske rör sig om poster på omkring 50 kött (200 fjärdeparter), dels att upptäcka dynt i frusna organ. Vid icke organtvång gör veterinären talrika snitt i njurtapp och mellangärde (eventuellt i armbågsmuskulaturen), varjämte han noga granskar bukväggar och rena köttytor. Härigenom torde de fall upptäckas, då en mera riklig invasion av dynt i köttet ägt rum. För övrigt är tekniken vid all dyntbesiktning (även på slakthus) mycket grov, varför uppspårandet av fådyntiga kött alltid blir mycket beroende av slumpen.

Största bristen hos all byråkontroll är den, att veterinären ej sett djuret i livet, ty septikämikötten och särskilt paratyfuskötten härleda sig i regel från djur, som varit mycket svårt sjuka, men efter slakten visa förvånansvärt ringgradiga sjukliga förändringar, som ej alls tyckas svara mot de höggradiga sjukdomssymtomen under livstiden. Ofta har grundlidandet sitt säte i tarmar (särskilt vid paratyfusinfektion) eller livmoder, vilka organ aldrig följa med kötten till byråerna. Ett fullt effektivt skydd mot septikämikötten kan aldrig någon byråbesiktning giva, utom möjligen i samband med anmälningsplikt vid nedslaktning av sjukt djur. Kött kan misstänkas härstamma från djur, som lidit av septikämi, när vissa s. k. septikämitecken förekomma i organ, lymfkörtlar, serösa hinnor, leder m. m. samt i köttet självt. Ett mycket gott kännetecken på ett nödslaktkött är ofta det förändrade utseende det fått på grund av att blodavtappningen varit mindre god, vilket ger sig tillkänna bland annat genom att venerna i underhudsbindväven äro mer eller mindre blodfyllda. Att en septikämi verkligen är för handen hos köttet avgöres först genom bakteriologisk undersökning med kultur. Den vid septikämi förekommande degenerationen av de parenkymatösa organen sträcker sig även till njurarna, som alltid följa med köttet, och i höggradiga fall till själva muskulaturen. Koncentrerar veterinären sin iakttagelseförmåga på hos själva köttet med tillhörande leder, njurar, lymfkörtlar och serösa hinnor förekommande septikämitecken, och underlåter han icke att göra bakteriologisk undersökning vid minsta misstanke att en septikämi föreligger, torde risken för att septikämikötten, om organen saknas, skulle förbigås, ej nämnvärt ökas. Däremot bortfölle med organtvångets upphörande faran för postmortal infektion av friskt kött genom förorening från sjuka organ under transporten. Dessa infekterade kött kunna ej upptäckas vid besiktningen. Omnämnas bör, att vi i Stockholm i motsats till övriga köttkontrollinstitutioner i landet på ett par undantag när, hava tillgång till ett utmärkt bakteriologiskt laboratorium.

Huvudmassan av det kött, som besiktigas vid byråerna i Stockholm (under 10-årsperioden 1912—1921 1,322,377 kroppar) transporteras långväga ifrån per båt eller järnväg och forslas inom Stockholm upptravat i stora lass. Under de långa transporterna och allt kastande med kötten lösslitas somliga organ, en del försvinna och själva kötten sölas av smutsiga och sjukligt förändrade organ. Mycket ofta äro djuren ej uppslaktade i överensstämmelse med Kungl. Kungörelsen den 10 oktober 1913 med föreskrifter om besiktning m. m. av kött. Så t. ex. skäras organens lymfkörtlar ofta bort vid slakten. Som vi sällan komma i kontakt med landsslaktarna, är det nog ej stora utsikter till att få dessa »slaktfel» nämnvärt avhjälpta.

Vintertiden är det ofta förenat med tidsödande arbete för trafikanter och byråpersonal att bryta eller hugga loss de vid eller i kötten fastfrusna organen, så att veterinären med en yxa kan göra några hugg i desamma. Någon mera ingående besiktning, såsom palpation av de frusna organen för konstaterandet av tuberkulos, bölder m. m. inuti desamma, kan ej företagas. Att upptäcka dynt i de författningsenliga snitten (huggen!) i nötskallar och hjärtan är oftast en omöjlighet, och de för septikämikött karakteristiska degenerationerna i organen bliva föga framträdande. Det tunga arbetet med de frusna organen ger ett skäligen klent hygieniskt utbyte.

Sommartiden äro massor av organ skämda. Att även själva kötten taga skada av de vid dem fasthängande eller många gånger ej ur kropparna framdragna förskämda organen, därav hava vi en rik erfarenhet. Härtill kommer att organ, som ej direkt kunna kasseras vid besiktningen, likväl många gånger äro så dåliga, att de redan nästa dag, ja kanske efter några timmar, äro kassabla på grund av förskämning. Under 10-årsperioden 1912—1921 har under sommarmånaderna (juni, juli och augusti) beslagsorsaken till 61 % varit förskämning, under enstaka månader ända uppemot 80 %. Att, även om organtvånget upphäves, organ och även kött komma att kasseras på grund av förskämning, är givet, dock ej tillnärmelsevis till den omfattning som för närvarande.

Vi hava härmed visat, att genom organtvånget stora mängder av organ och kött på grund av förskämning kasseras, att sjukligt förändrade organ (med all sannolikhet) förorenade organ och skämda organ i icke ringa mängd komma ut i handel och charkuteri, samt att själva kötten lätt infekteras och förorenas. Att avhjälpa här påvisade brister hos organtvånget går väl knappast för sig. Upptining av de frusna varorna skulle bli förenad med så stora kostnader och besvärligheter, att det väl knappast på fullt allvar kan ifrågasättas. Stora varuhallar skulle då behövas, där varorna kunde upptinas på ett par dagar. Dylik hastig upptining gör emellertid kötten mörka och mindre hållbara.

På de från producenthåll framhållna skälen mot organtvånget anse vi oss här ej böra ingå, då vi förutsätta, att de av styrelsen äro väl kända. Däremot vilja vi framhålla vår uppfattning, att organtvånget bidragit att minska tillförseln till Stockholms köttbesiktningsbyråer, utan att densamma ökats vid slakthuset, samt att fortsatt organtvång leder till fortsatt utveckling i denna riktning.

Upphör organtvånget att gälla, kommer så småningom huvudmassan av organen att stanna kvar ute på landsbygden och konsumeras där liksom före 1912. De organ, som skickas till Stockholm, kunna förpackas i lådor och korgar, bliva ej förorenade under transporten och förorena ej kötten samt kunna lätt upptinas före besiktningen. Korvfabrikerna komma då att fylla sitt organbehov huvudsakligen från Stockholms slakthus samt övriga slakthus och statskontrollerade slakterier.

Köttbesiktningens huvuduppgift — att skydda allmänheten för de faror, som kunna medfölja förtärandet av kött från sjuka djur — fylles bäst, om först slaktdjuret och sedan köttet med samtliga organ undersökas på slaktplatsen d. v. s. i slakthus, offentliga eller enskilda. Att få en dylik kontroll mer och mer genomförd bör vara målet för besiktningsveterinärens strävan. Hårt klimat, glest bebyggda trakter, dåliga kommunikationer m. m. utgöra emellertid i stor utsträckning naturliga hinder för slakthusväsendets utveckling här i landet i samma grad som i flera andra länder, och man får ej begära, att den hygieniska fördel som slakthusen erbjuda skall köpas till varje pris. Därför torde byråbesiktning allt-

jämt bliva nödvändig och bör densamma göras så god som möjligt inom de gränser, som ekonomiska och praktiska förhållanden medgiva. För Stockholms vidkommande är sålunda enligt vår erfarenhet besiktning utan organ, kompletterad med väl genomförd bakteriologisk köttkontroll, det lämpligaste och mest berättigade kontrollsystemet vid sidan av slakthusbesiktningen, som dock alltid lämnar den bästa hygieniska garantien.

Stockholm den 3 april 1923.

O. Petrelius.
Föreståndare för N. Köttbesiktningsbyrån.

Oscar Severin.
Föreståndare för S. Köttbesiktningsbyrån.

Gustav Thorsell.
Besiktningsveterinär
vid N. Köttbesiktningsbyrån.

Hj. Dallmer.
Besiktningsveterinär
vid S. Köttbesiktningsbyrån.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktr., 1923.